

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

37/98

(Afgesloten 071200 OKT 1998)

Conclusie/voorzicht

De etnische verdeeldheid in Bosnië-Herzegovina is sinds de verkiezingen niet afgenomen. In de Moslim/Kroatische Federatie is geen bereidheid tot samenwerking. Binnen de Bosnisch-Servische republiek lijkt een coalitie van etnisch-"Servische" partijen in de maak. De Servische solidariteit in alle delen van het voormalige Joegoslavië lijkt een positieve impuls te ontvangen als gevolg van de situatie rond Kosovo.

Het recente ontslag van twee naaste medewerkers van de Kroatische president Tudjman heeft een crisis in de regeringspartij HDZ aan het licht gebracht en kan aanleiding zijn tot diepgaande binnenlands-politieke instabiliteit.

De Servische autoriteiten proberen te benadrukken dat zij uit zijn op een normalisering van de leefomstandigheden in Kosovo, maar de politieke vertegenwoordigers van de Kosovo-Albanezen blijven iedere toenaderingspoging afwijzen in afwachting van NAVO-ingrijpen. De Montenegrijse autoriteiten nemen in de kwestie-Kosovo een ambivalente positie in.

Bosnië-Herzegovina

Izetbegovic zou Silajdzic in presidium willen

Volgens persmeldingen streeft de Moslim-vertegenwoordiger in het Bosnische presidium, Izetbegovic, die tevens aan het hoofd staat van de belangrijkste Moslim-partij SDA, ernaar zijn plaats in het presidium af te staan aan de huidige co-premier Silajdzic. Daarbij werd overigens toegegeven dat er geen regels bestaan over tijdelijke of permanente vervanging van presidiumleden. Daarom werd HV Westendorp opgeroepen dergelijke regels op te stellen. Izetbegovic is reeds van gevorderde leeftijd en heeft bovendien te kampen met gezondheidsproblemen. Om die reden had hij vorig jaar reeds aangekondigd af te zien van hernieuwde kandidatuur voor het presidium, maar later kwam hij daarop terug uit vrees dat zijn heengaan een machtsstrijd binnen de SDA zou veroorzaken. Het is niet uitgesloten dat Izetbegovic, nu de verkiezingen voorbij zijn, het gevaar voor interne verdeeldheid minder groot acht.

In het verleden is herhaaldelijk gebleken dat Izetbegovic in Silajdzic een geschikte opvolger zag. Daarbij dienen zich echter enkele problemen aan. Ten eerste is Silajdzic formeel geen lid van de SDA, maar van de nauw daaraan gelieerde SBiH (al lijkt deze een ziertogend bestaan te leiden). Tegenstanders van Silajdzic binnen en buiten de partij zullen aanvoeren dat Izetbegovic, die door de

[REDACTED]

SDA kandidaat is gesteld, ook door een SDA-lid moet worden opgevolgd. In de praktijk zou de kandidatuur van Silajdzic ook onaanvaardbaar zijn voor de Kroaten, omdat Silajdzic getraumatiseerd is door de Kroatische aanval op de Moslims in 1993. Een tweede probleem is dat er inderdaad geen regels voor vervanging bestaan. Het meest voor de hand zou liggen dat Izetbegovic zou moeten worden opgevolgd door de Moslim-kandidaat met op één na de meeste stemmen. Dat zou echter een probleem opleveren, aangezien die persoon luistert naar de naam Abdic, die in het verleden een opstand heeft gevoerd tegen de regering in Sarajevo. Hoewel Abdic in 1990 met de meeste voorkeurstemmen in het Bosnische presidium is gekozen en in het noordwesten van Bosnië-Herzegovina nog aanzienlijke populariteit geniet, is het niet waarschijnlijk dat hij als presidiumvertegenwoordiger aanvaardbaar is voor de meeste Bosnische Moslims.

Het betreft, overigens voorzover bekend, de eerste keer dat een prominente vertegenwoordiger van een Bosnische bevolkingsgroep zelfstandig, nog vóórdat het probleem besproken is, regelgeving vraagt van de internationale gemeenschap in een onderling dispuut. Dat wijst op het gevaar dat de internationale vertegenwoordigers bij hun steeds groeiende verantwoordelijkheid voor de bestuurlijke situatie in Bosnië-Herzegovina, ook in toenemende mate verwickeld dreigen te raken in de inter-etnische conflicten.

Izetbegovic neemt het op voor hoofd AID

Izetbegovic (die in de Bosnische media nog steeds wordt aangeduid met zijn vroegere functie "voorzitter van het presidium"), heeft het opgenomen voor het hoofd van de Bosnische Inlichtingendienst AID, Ademovic. Drie werknemers van die dienst zijn recentelijk veroordeeld voor ontvoering en poging tot moord. Zij hadden gesteld te hebben gehandeld op bevel van Ademovic. Izetbegovic heeft nu gesteld deze beschuldiging niet te geloven. De AID komt regelmatig in de publiciteit, en meestal negatief. Zij zou in het verleden betrokken zijn geweest bij moordaanslagen, intimidatie en andere illegale praktijken. Wat de tegenstanders van de AID zeer hoog zit, is het feit dat deze "inlichtingendienst" nog steeds volledig bestaat uit Moslims, en bovendien Moslims die banden hebben met de SDA; in de praktijk is de AID een "sterke arm" van die partij. Ademovic heeft dan ook nauwe betrekkingen met Izetbegovic. Zelfs als Ademovic in het onderhavige geval geen blaam treft (hetgeen onwaarschijnlijk is), zijn het bestaan en de activiteiten van de AID een vorm van non-compliance met "Dayton", omdat de AID feitelijk boven de wet staat en niet geïntegreerd is.

Delic voorstander van meer intensieve militaire samenwerking

De bevelhebber van de strijdkrachten van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF), Delic, heeft gesteld dat zijn eenheden (VFBiH) in de toekomst nauwer moeten samenwerken met "westerse legers". Delic zei dat het "Train&Equip"-programma (T&E) weliswaar van groot belang is, maar "onvoldoende is om een echt leger te vormen". Daarbij liet hij doorschemeren dat het ontwikkelen van uitsluitend defensief vermogen niet toereikend is. Zoals bekend was T&E bedoeld om een hervatting van de Servische agressie te ontmoedigen door de VFBiH zodanig op te leiden en te bewapenen dat zij een geloofwaardige verdediging konden voeren. Er waren echter sinds 1995 herhaaldelijk aanwijzingen dat de Bosnische (lees: Moslim) militair/politieke leiding de Bosnische strijdkrachten als potentieel offensief element zag. Zij was (en is) in het licht van de Servische en Kroatische opstelling jegens de Bosnische Moslims van mening dat een nieuwe confrontatie in Bosnië-Herzegovina mogelijk is en wellicht zelfs de enige mogelijkheid is om het territoriale en politieke isolement van de Moslims te doorbreken. Hoewel de VFBiH op papier een gemengde krijgsmacht van Moslims en Kroaten is (één van de voorwaarden voor T&E) verloopt de integratie zo langzaam dat in de praktijk nog steeds mag worden gesproken van Moslim-strijdkrachten. Delic, die in het verleden het bevel heeft gevoerd over de

Moslim-strijdkrachten, lijkt met zijn woorden aan te geven dat hij het ontwikkelen van een sterker offensief vermogen van de VFBiH van groot belang acht.

Moslim/Kroatische Federatie (MKF)

Zilic zendt AT-eenheid naar Herzegovina-Neretvakanton

De minister van Binnenlandse Zaken van de MKF, Zilic (Moslim), heeft besloten een anti-terreur eenheid te stationeren in het Herzegovina-Neretva kanton van de Federatie. Deze eenheid zal worden belast met het onderzoek naar "alle gevallen van terrorisme" die tot op heden in het kanton hebben plaatsgevonden. Hoewel geen nadere gegevens werden verstrekt, komt de maatregel neer op een min of meer openlijke motie van wantrouwen, niet alleen aan de autoriteiten in het betreffende kanton, maar meer in het algemeen aan de Bosnische Kroaten. Het kan namelijk bijna niet anders of de maatregel van Zilic is een reactie op de diverse recente incidenten in het kanton, die alle het gevolg waren van pogingen van Moslims om naar hun oorspronkelijke woningen terug te keren. In een aantal gevallen werden deze pogingen gedwarsboemd door lokale Kroaten, die in het Neretva-Herzegovina kanton de meerderheid vormen. De obstructie van de Kroaten lijkt in een aantal gevallen actief of passief te zijn geteund door de lokale en regionale autoriteiten en door de belangrijkste Bosnisch-Kroatische partij HDZ. Als de maatregel daar inderdaad verband mee houdt, kan de komst van de AT-eenheid werken als olie op het vuur. Met navenante gevolgen voor de toch al gespannen etnische verhoudingen in het kanton en de gehele "Federatie".

Izetbegovic ziet geen reden tot coalitievorming

Izetbegovic heeft verklaard dat hij geen reden ziet om in de MKF een coalitie aan te gaan. Hij wees erop dat de SDA bij de recente verkiezingen weliswaar een klein verlies heeft geleden, maar nog over de absolute meerderheid in het MKF-parlement beschikt en derhalve zelfstandig een regering kan vormen. Anderzijds gaf hij toe dat voor besluitvorming de instemming van de HDZ noodzakelijk is. Met zijn uitspraak neemt Izetbegovic stelling tegen eerdere initiatieven van zowel de HDZ als de multi-etnische Sociaal-Democratische Partij (SDP) om een brede coalitie te vormen. Izetbegovic wil aangeven dat hij daartoe op grond van de verkiezingsuitslag niet verplicht is. Dat vormt een manifestatie van zijn wantrouwen tegen met name de Bosnische Kroaten en onderstreept tevens dat hij, in weerwil van sommige uitingen van de SDA-propaganda, niet staat te trappelen bij het vooruitzicht van inter-etnische samenwerking, waarnaar vooral de SDP streeft. Overigens is het juist dat voor besluitvorming op parlementair niveau als gevolg van Grondwettelijke bepalingen een zekere mate van consensus onder beide dominante bevolkingsgroepen in de MKF noodzakelijk is, zodat in de praktijk toch concessies aan de HDZ moeten worden gedaan. Vermoedelijk zal de inter-etnische samenwerking in de MKF vooralsnog ook op politiek gebied problematisch blijven.

Jelavic wil Mostar hoofdstad MKF maken

Het nieuwgekozen Kroatische lid van het Bosnische presidium, Jelavic (tevens leider van de Bosnische tak van de HDZ) heeft verklaard voorstander te zijn van een "meer gebalanceerde deelname" van de Bosnische Kroaten aan het politieke leven in de MKF. Hij toonde zich zeer tevreden met de uitslag van de verkiezingen, omdat 80% van het Bosnisch-Kroatische electoraat op de HDZ had gestemd. Daardoor krijgt de partij zes zetels in het nationale Bosnische parlement, 27 in het MKF-parlement en zelfs één in het parlement van de Bosnisch-Servische republiek (RS). Jelavic kondigde aan dat voor het presidentschap van de MKF meerdere kandidaten zullen worden gesteld. Als klap op de vuurpijl stelde hij voor de stad Mostar tot hoofdstad van de MKF uit te roepen.

Zeker in de MKF hebben de recente verkiezingen "more of the same" opgeleverd. Niet alleen de SDA, maar met name ook de HDZ hebben hun positie geconsolideerd en mogen zich nu met recht de legitieme vertegenwoordigers van hun bevolkingsgroep noemen. Daaruit is een aantal conclusies te trekken. Allereerst blijkt dat president Tudjman, de leider van de gelijknamige moederpartij in Kroatië, de "opstand" van het voormalige presidiumlid Zubak met succes de kop heeft ingedrukt. Ten tweede dicht Jelavic kennelijk zijn partij het recht toe om de nieuwe president van de MKF te benoemen. Daar is in de praktijk nogal iets op af te dingen, omdat weliswaar besloten is tot periodieke roulatie tussen een Kroaat en een Moslim, maar de huidige president Ganic (Moslim) heeft als gevolg van inter-ethnische tegenstellingen zo lang op erkenning van zijn functie moeten wachten, dat hij in de praktijk slechts een deel van zijn ambtstermijn heeft vervuld. Verder blijkt uit de opstelling van Jelavic dat hij meer de vertegenwoordiger is van de zuid-Bosnische Kroaten, waar Zubak meer de pleitbezorger was van de Kroaten uit de centrale enclaves. De "meer gebalanceerde aanpak" alsmede het voorstel om Mostar tot MKF-hoofdstad uit te roepen, zijn daar manifestaties van. Dat zal wrevel wekken bij de Bosnische Moslims, omdat de Kroaten uit het zuiden van het land zo mogelijk méér etnisch-nationalistisch zijn dan hun volksgenoten uit centraal-Bosnië. Het waren de Kroaten uit zuid-Bosnië (Herzegovina) die verantwoordelijk waren voor het "etnisch zuiveren" van vele Moslim-gebieden. De Moslims zal ook nog vers in het geheugen liggen dat de Kroaten nog niet zo lang geleden aanspraak maakten op geheel Mostar als hoofdstad van de Bosnisch-Kroatische republiek Herceg-Bosna. Of Jelavic, gezien dit alles, beter zal samenwerken met de Moslims dan zijn voorganger Zubak, moet ernstig worden betwijfeld.

Bosnisch-Servische republiek (RS)

Vele geruchten over regeringsvorming

De minister van Binnenlandse Zaken van de RS, Stankovic, heeft verklaard dat de vorming van een "Servische meerderheidsregering" prioriteit geniet. Hij stelde voor dat de nieuwe RS-president Poplasen (leider van de Bosnische tak van de extreem-nationalistische SRS) een premier zou benoemen uit de socialistische SPRS, waarna de voormalige regeringspartij SDS een parlamentsvoorzitter zou mogen benoemen. Een andere door Stankovic genoemde oplossing zou de herbenoeming van de huidige (demissionaire) premier Dodik (SNSD) zijn. Ook SPRS-leider Radisic zou in samenspraak met de Joegoslavische president Milosevic (leider van de moederpartij van de SPRS, de SPS) en Poplasen hebben ingestemd met de herbenoeming van Dodik. Poplasen zelf heeft inmiddels verklaard dat hij tegen de herbenoeming van Dodik is. Hij is van mening dat de "sterkste partij" de premier moet leveren. Hij sprak zich echter ook uit voor de vorming van een "Servische" regering. Op 2 oktober heeft Poplasen een ontmoeting gehad met Milosevic. Poplasen was in het gezelschap van Radisic. Na afloop van de besprekingen vroeg Poplasen zich in het openbaar af "wat Milosevic met de RS te maken heeft". Hij onderstreepte dat hijzelf de enige functionaris is die een premier voor de RS mag benoemen. Poplasen sprak zich in algemene zin uit tegen "politieke verlangens die op chantage lijken".

Hoewel vele en soms tegenstrijdige geruchten de ronde doen, lijken alle "Servische" partijen geïnteresseerd in tenminste onderzoek naar de haalbaarheid van een "Grote Coalitie" tussen de "Servische" partijen, zowel degenen die de vorige regering hebben gevormd (naast de SNSD de SNS van ex-president Plavsic en de SPRS) als zij die toen in oppositie zaten (SDS/SRS). Uit de woorden van Poplasen kan worden opgemaakt dat hij initieel een kandidaat-premier wil benoemen uit de SDS, die ook in het huidige parlement weer de grootste partij vormt. Dat ligt ook voor de hand omdat de SRS een lijstverbinding heeft met de SDS. Een mogelijk obstakel kan zijn dat de SDS als grootste partij ook in beginsel de nieuwe parlamentsvoorzitter kan leveren, alsmede het feit dat tijdens de vorige regeerperiode onvriendelijkheden zijn uitgewisseld tussen met name SNS en SDS. Toch lijken al deze

[REDACTED]

problemen overkomelijk, zeker omdat het meest voor de hand liggende alternatief is dat SNS/SNSD/SPRS weer zouden moeten gaan regeren met gedoogsteun van de Moslim-partij KCDBiH (SDA), hetgeen niet alleen slechts een wankel meerderheid zou opleveren, maar bovendien bij geen van de genoemde partijen echt populair is. Daarom is de kans op een grote, "Servische" coalitie in de RS zeker aanwezig.

Het is een publiek geheim dat Milosevic voorstander is van een grote, pan-Servische coalitie in de RS. Daar streefde hij reeds na de parlementsverkiezingen van 1997 naar, alhoewel die poging toen spaak liep op de wrijvingen tussen de SDS en de SNS. Ook Radisic was en is een voorstander van zo'n "grote coalitie", zeker nu de uitslag van de jongste parlementsverkiezingen nauwelijks een alternatief toelaat. Vermoedelijk heeft Milosevic een warm pleidooi gehouden voor de vorming van een pan-Servische coalitie, al was het alleen maar om de SDA, die de vorige regering aan een meerderheid heeft geholpen, buiten boord te houden. Vermoedelijk is Poplasen het daarmee eens, maar verzet hij zich tegen de invloed van Milosevic op het formatieproces. Poplasen wil kennelijk eerst de mogelijkheid onderzoeken voor een extreem-nationalistische coalitie van SDS en SRS, mogelijk met deelname van enkele kleinere partijen en mogelijk de SNS. De kansen daarop lijken niet groot. Eerder bestaat de kans dat de controverse over dit onderwerp leidt tot spanningen binnen de Servische regeringscoalitie, waar de SPS en de SRS samenwerken.

Plavsic geeft schuld voor nederlaag aan internationale gemeenschap

Uit Bosnisch-Servische persberichten blijkt dat Plavsic de internationale gemeenschap verantwoordelijk heeft gesteld voor haar verkiezingsnederlaag. Met name het voortdurende aandringen op etnische herintegratie zou haar in een onmogelijke positie hebben gebracht. Verkiezingen op de Balkan worden nooit door eigen fouten verloren. Altijd is iets of iemand anders daarvoor verantwoordelijk. Het is echter in dit geval opmerkelijk dat Plavsic de internationale gemeenschap verantwoordelijk stelt, omdat zij tijdens haar presidentschap juist sterk heeft gesteund op de internationale gemeenschap. Opmerkelijk is overigens ook dat Plavsic tussen de regels door toegeeft dat zowel zij als de meerderheid van het Bosnisch-Servische electoraat minder positief staan tegenover terugkeer van vluchtelingen dan de internationale gemeenschap.

SDS steunt Milosevic

De SDS heeft een verklaring uitgegeven, waarin volledige steun wordt uitgesproken voor de opstelling van de Joegoslavische Defensieraad in de kwestie-Kosovo. Onderstreept werd dat de SDS "een aanval op het Servische volk in Joegoslavië zal beschouwen als een aanval op het Servische volk in het gehele gebied van het voormalige Joegoslavië". In de verklaring werd gewaarschuwd dat "mogelijke NAVO-agressie in Kosovo" onvoorziene gevolgen kan hebben voor de implementatie van het Dayton-akkoord. Op zich is het niet verwonderlijk dat de SDS, als één van de meer nationalistische partijen in de RS, solidair is met de Serviërs in Servië. Opmerkelijk is de verklaring echter in twee opzichten. Allereerst had partijvoorzitter Kalinic onlangs nog verklaard dat de SDS zich wil omvormen tot een "normale, democratische partij", terwijl bovengenoemde uitspraak erop wijst dat dit in ieder geval niet ten koste zal gaan van de nationalistische opstelling van de partij, alsmede van de wens de internationale gemeenschap te provoceren. Het tweede belangwekkende, en provocerende, element is het feit dat Poplasen nog onlangs publiekelijk gekapitteld is door VS-gezant Gelbard voor een soortgelijke opstelling, te weten zijn steun aan een gelijkkluidende uitspraak van algemeen SRS-leider Seselj. Overigens is er ampele reden om de inhoud van de SDS-verklaring serieus te nemen. Eventuele NAVO-luchtacties in Kosovo zullen in algemene zin de solidariteit onder de Serviërs in de diverse delen van het voormalige Joegoslavië versterken. De vorming van een nationalistische coalitie in de RS wordt

daardoor een stuk waarschijnlijker, nog afgezien van het feit dat de gemiddelde Serviër in bijvoorbeeld Bosnië-Herzegovina de NAVO-militairen in het eigen land zal beschouwen als medeplichtig aan het NAVO-optreden in Kosovo.

RSRS wil medeverantwoordelijk zijn voor beleid

Een lokaal leider van de extreem-nationalistische RSRS, een afsplitsing van de SRS, heeft verklaard dat zijn partij medeverantwoordelijk wil zijn voor de vorming van het beleid in de RS. Hij beschuldigde de Bosnische Moslims ervan verantwoordelijk te zijn voor alle problemen in de RS, omdat zij "reeds eeuwen tegen de Serviërs vechten". Hij sprak zich uit voor een Groot-Servische staat en het herstel van het Servische koningshuis. De RSRS heeft drie zetels behaald in het Bosnisch-Servische parlement, vermoedelijk ten koste van de SRS. Daaruit blijkt dat het verlies van laatstgenoemde partij bij de recente parlementsverkiezingen (van 15 naar 12 zetels) niet noodzakelijkerwijs het gevolg hoeft te zijn van een matiging van het Bosnisch-Servische electoraat. Als er iets uit bovengenoemde uitspraak kan worden opgemaakt, dan is het dat de RSRS de SRS nog als te gematigd beschouwt. Deze uitspraken zijn met name van belang omdat er geruchten zijn dat de RSRS zou overwegen steun te verlenen aan de SLOGA-coalitie in het RS-parlement. De kans dat dat waar is, is gering. Hoewel splinterpartijen over het algemeen niet staan te trappelen voor samenwerking met de voormalige moederpartij, kan uit bovengenoemde uitspraken worden opgemaakt dat de RSRS qua politieke voorkeuren veel dichterbij de SDS/SRS coalitie staat dan bij SLOGA.

Kroatië

Greguric en Sarinic ontslagen, maar kwestie blijft spelen

De Kroatische parlementscommissie voor Binnenlandse en Veiligheidsaangelegenheden heeft de Kroatische minister voor Bosnische aangelegenheden Greguric en de Chef Staf van president Tudjman, Sarinic, opgeroepen voor een hoorzitting. Inmiddels is bekend gemaakt dat zij van hun genoemde functies ontslagen zijn. Naar verluidt heeft de persoon die door Tudjman was gepolst als opvolger van Sarinic, ex-premier Valentic, voor deze post bedankt. Inmiddels zijn er aanwijzingen dat het ontslag van beide genoemde politici niet inhoudt dat de voorgenomen hoorzitting niet zal plaatshebben. Volgens commissievoorzitter Milas hebben de beschuldigingen die beide functionarissen onlangs uitten aan het adres van de Kroatische militaire inlichtingendienst SIS het landsbelang geschaad. Ook Tudjman's adviseur Pasalic en plaatsvervangend minister van Defensie Rebic, die door beide betrokkenen ervan waren beschuldigd in samenwerking met de SIS een lastercampagne te voeren, zijn door de commissie opgeroepen. Andere politici zouden ook in aanmerking komen voor een verhoor. Zoals reeds eerder gemeld, hadden de beschuldigingen van Greguric en Sarinic, beide vertegenwoordigers van de meer "gematigde" lijn in de regeringspartij HDZ, vooral betrekking op een machtsstrijd met de meer "nationalistische" stroming waarvan Pasalic een prominent lid is. Tudjman, die zijn macht in de partij en in zekere zin in het land onder meer te danken heeft aan het feit dat hij de diverse facties in de partij tegen elkaar kon uitspelen, leek aanvankelijk in die geest te opereren door een partij-intern onderzoek te gelasten en Sarinic te ontslaan, maar te vervangen door een andere "gematigde" politicus, Valentic. Deze strategie lijkt echter te falen. Niet alleen lijkt laatstgenoemde geen animo te bezitten om het volgende "slachtoffer" in de machtsstrijd, maar ook gaat de invloedrijke Parlementscommissie voor Binnenlandse en Veiligheidsaangelegenheden zich ermee bemoeien. Dat kan allerlei zaken aan het licht brengen die Kroatië en Tudjman minder welkom zullen zijn. Reeds eerder waren er indicaties dat Tudjman de controle over de vele machtsgroepen in de HDZ aan het verliezen was, en ook de laatste berichten lijken daarop te wijzen. Dat kan niet alleen leiden tot onaangename onthullingen, maar ook tot een escalatie van de machtsstrijd in de HDZ en mogelijk tot een scheuring

[REDACTED]

in de partij. Een dergelijke scheuring was verwacht op het moment dat Tudjman van het politieke toneel zou zijn verdwenen, maar de jongste berichten wijzen erop dat zijn heengaan geen absolute voorwaarde meer is.

Joegoslavië

Kosovo

Izetbegovic wil OIC-zitting over Kosovo

Izetbegovic heeft gepleit voor een zitting van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC). Deze zou moeten zijn gewijd aan de kwestie-Kosovo. Izetbegovic sprak bij gelegenheid van een bijeenkomst van ambassadeurs van islamitische landen in Bosnië-Herzegovina. Hij was onder meer vergezeld van Silajdzic (eveneens Moslim). De afgelopen jaren heeft de Bosnische regering groot belang gehecht aan een goede relatie met de OIC. Sinds Albanië zich enkele weken geleden uit die organisatie terugtrok, is Bosnië-Herzegovina het enige Europese land dat lid is van de OIC. Het land heeft veel steun aan de OIC te danken, deels omdat het de betrekkingen met islamitische landen uitspeelde tegen westerse hulp. Hoewel Bosnië-Herzegovina onder westerse druk staat om de banden met islamitische landen te laten vieren, zal Izetbegovic daartoe niet graag bereid zijn. Zijn tegenstanders, met name onder Serviërs en Kroaten, zullen uitspraken als de bovengenoemde zien als een nieuwe illustratie van het in hun ogen bestaande gevaar voor islamitisch extremisme in Bosnië-Herzegovina. De Serviërs zullen zelfs nog verder gaan en erop wijzen dat dergelijk extremisme ook een gevaar is in Kosovo. Er duiken herhaaldelijk berichten op dat de Bosnische Moslims niet alleen verbale, maar ook concrete militaire steun geven aan hun geloofsgenoten in Kosovo. Hoewel deze berichten bijna nooit bevestigd worden, zullen zij ook in de toekomst een belangrijk deel van de Servische propaganda blijven uitmaken.

Nieuw Amerikaans vredesvoorstel

De Amerikaanse ambassadeur in Macedonië, Hill, heeft op 4 oktober een nieuw voorstel gedaan voor een raamwerk waarbinnen zich een akkoord voor een politieke oplossing in Kosovo zou moeten aftekenen. Zo zou Kosovo moeten worden omgevormd tot een "territorium" binnen Joegoslavië, maar niet de status van deelrepubliek krijgen en dus ook geen recht hebben om zich van de Federatie af te scheiden. Kosovo zou een vast aantal leden in het Servische en Federale parlement mogen benoemen. Het toezicht op de openbare orde zou in handen van de Joegoslavische Federatie blijven (en derhalve in hoge mate door Serviërs worden gecontroleerd), maar de samenstelling van de politie zou de lokale etnische verhoudingen moeten weerspiegelen (en derhalve in hoge mate door Albanen worden gedomineerd). Kosovo zou zelfstandig buitenlandse contacten mogen onderhouden, maar deze contacten zouden in overeenstemming moeten zijn met de Joegoslavische wetten.

Hoewel vele details nog nader uitgewerkt moeten worden, heeft het er alle schijn van dat het initiatief van Hill nauwelijks nieuwe elementen bevat. Zij zijn evenwel zodanig anders geschikt dat het raamwerk een totaal nieuwe indruk maakt. De door Hill geschetste situatie toont grote overeenkomsten met het geldende vredesverdrag van "Dayton": de vraag of de soevereiniteit nu bij de deelstaat of de federatie ligt, wordt zorgvuldig vermeden en voorstanders van beide visies kunnen er elementen in zien die zij ondersteunen. Zij zullen echter ook beide water bij de wijn moeten doen. De Albanen zullen niet het recht op afscheiding, en dus niet op onafhankelijkheid, krijgen, en de Serviërs zullen een veer moeten laten bij het bestuur over Kosovo. Naar het zich momenteel laat aanzien, is het "plan" van Hill voor geen van de betrokkenen werkelijk aanvaardbaar. De kans dat de doorbraak in de politieke impasse daardoor wordt bereikt, is en blijft klein. Het voorstel van Hill is echter van groot belang omdat de VS-regering aan zichzelf, de NAVO, maar ook aan Rusland kan illustreren dat zij iedere mogelijkheid voor

[REDACTED]

een vreedzame oplossing van het conflict heeft onderzocht. Bovendien is het onwaarschijnlijk dat de NAVO al tot gewapend ingrijpen zal besluiten voordat evident is dat het voorstel van Hill niet tot verdere toenadering leidt.

Oppositie achter Milosevic

De leider van de "Democratische Partij van Servië" (DSS), Kostunica, heeft verklaard dat de berichtgeving van CNN en BBC bewijst dat westerse media een donkere, verdachte zijde hebben. Deze berichtgeving betrof geen nieuwsgaring, maar had tot doel een land in de beklagdenbank te zetten en de weg vrij te maken voor een ingrijpen in Kosovo. Een andere Servische oppositieleider, de voorzitter van de extreem-nationalistische Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) Draskovic, heeft gesteld dat de logica gebiedt dat de moord op 19 Kosovo-Albanezen in Gornji Obrinje niet door Servische troepen is gepleegd, maar door "degenen wier propaganda en strategische belangen daarmee het best gediend zijn". Ook hij beschuldigde de westerse journalisten van bewuste manipulatie van de berichtgeving. Wat economische tegenstellingen, studentenprotesten en de oorlog in Bosnië-Herzegovina niet gelukt is, is wél het gevolg van de kwestie-Kosovo: Servische politieke vogels van divers pluimage stellen zich achter de regering op. Nog twee jaar geleden bleek het onmogelijk om Kostunica en Draskovic te verenigen in hetzelfde "Zajedno", nu prijzen zij de Joegoslavische president om zijn beleid. Alleen al om die reden kan nu reeds gesteld worden dat zijn politiek om met gewapend geweld te reageren op de provocaties van de Kosovo-Albanezen, het gewenste resultaat heeft gehad en zijn populariteit onder de Serviërs een grote impuls heeft gegeven.

Ambivalente opstelling Montenegro

De voorzitter van het Montenegrijnse parlement, Marovic, heeft verklaard dat het een "absolute stupiditeit" zou zijn om aan te nemen dat Joegoslavië het probleem-Kosovo kan oplossen door een confrontatie met de gehele internationale gemeenschap aan te gaan. De Montenegrijnse president Djukanovic sprak steun uit voor de recente Amerikaanse vredesinitiatieven. Onlangs heeft hij zelfs in het openbaar de Servische autoriteiten beschuldigd van "onverantwoordelijk gedrag" in de kwestie-Kosovo. Anderzijds heeft de Joegoslavische Opperste Defensieraad, waarin ook Djukanovic zitting heeft, verklaard dat het land zich met alle beschikbare middelen zal verzetten tegen eventuele NAVO-luchtaanvallen op Joegoslavisch grondgebied. Montenegro heeft zich in de kwestie-Kosovo voortdurend ambivalent opgesteld. Enerzijds wil de regering-Djukanovic zichzelf in alle opzichten, en derhalve ook in een internationaal zo de aandacht trekkende kwestie als "Kosovo", positief en gematigd spiegelen ten opzichte van Servië en Milosevic. Anderzijds wil Montenegro voorkomen dat Kosovo eenzelfde status krijgt als Servië en Montenegro, omdat dit de status van Montenegro als theoretisch gelijkberechtigd aan Servië zou bedreigen. Ook de opstelling van Djukanovic de afgelopen dagen weerspiegelt deze opstelling. Hij wil de internationale gemeenschap de indruk geven dat hij zich gematigder opstelt dan Milosevic, maar sanctioneert toch de legitieme verdediging van dat gebied tegen NAVO-aanvallen.

Serviërs bieden weer dialoog aan, Albanezen weigeren deze opnieuw

De Servische vice-premier Markovic heeft een brief geschreven aan de gezant van "schaduwpresident" Rugova van Kosovo, Agani, om zo snel mogelijk een dialoog aan te gaan over de politieke toekomst van de voormalig autonome provincie. Agani heeft als reactie gesteld dat het onmogelijk is tot een dialoog te komen terwijl er nog granaten op Albanese dorpen neerkomen. Nog concreter was de Internet-site van het "Kosova Information Centre" (KIC), de spreekbuis van de "schaduwregering", die stelde dat de "agressie" tegen Kosovo eerst moet worden beëindigd, zo nodig door buitenlands militair ingrijpen. *L'histoire se repète*. Opnieuw is het de Servische regering die een dialoog aanbiedt, en

opnieuw zijn het de Kosovo-Albanezen die de dialoog afwijzen. Zoals uit de opstelling van het KIC blijkt, is het de dreiging met militair ingrijpen die de Albanezen sterkt in hun opstelling. Zij hopen dat een militaire interventie van de NAVO de omstandigheden voor een dergelijke dialoog in hun voordeel zal ombuigen. Het zijn incidenten als deze die de Serviërs sterkt in hun opstelling dat de NAVO partijdig is, omdat de Albanese opstelling even onwrikbaar is als de Servische, maar veel minder stellig en overtuigend veroordeeld wordt.

Andjelkovic presenteert "regering" van Kosovo

Op 3 oktober heeft de door het Servische parlement benoemde coördinatie-commissie voor Kosovo, die onder leiding staat van de voormalige Servische minister Andjelkovic, de 17 leden van de commissie gepresenteerd. Zij bestaat, naast vertegenwoordigers van minderheden in Kosovo, uit vijf etnische Albanezen en vijf Serviërs. Andjelkovic stelde dat de commissie zal fungeren als een soort "ministerie voor Kosovo". Hij ziet het als zijn belangrijkste taak het leven in Kosovo zo snel mogelijk te normaliseren en de voorwaarden te scheppen voor een "politieke oplossing" van de problemen rond de voormalig autonome provincie. Iedere inwoner van de provincie, ongeacht zijn religie, etnische achtergrond over levensovertuiging, moet verzekerd zijn van zijn persoonlijke veiligheid en de mogelijkheid hebben zich te vestigen waar hij wil. Behuizing en infrastructuur moeten zo snel mogelijk worden verbeterd. Inmiddels heeft het KIC sommige leden van de commissie aangeduid als "notoire quislings". Onderstreept werd dat Kosovo een "legitieme regering" bezit en geen behoefte heeft aan additionele instellingen. De vorming van de commissie-Andjelkovic maakte deel uit van de maatregelen waartoe het Servische parlement vorige week besloot. Deze hebben tot doel te illustreren, dat het "terrorisme" in Kosovo de kop is ingedrukt en dat de Servische regering ernst maakt met maatregelen om het levenspeil in Kosovo te verbeteren. Daarmee hopen de Serviërs allereerst een NAVO-interventie te voorkomen, maar tevens hopen zij de wind uit de zeilen te nemen van de "legitieme" schaduw-instellingen in Kosovo, die iedere toenadering voorkomen. Hoewel het uiterst onwaarschijnlijk is dat de Servische discriminatie van Kosovo-Albanezen zal ophouden, is het waarschijnlijk dat een substantieel deel van de bevolking van Kosovo de voorkeur geeft aan een zelfs maar optische verbetering van de levensstandaard boven het streven naar een niet nader onderbouwde onafhankelijkheid. Hoewel de successen van de commissie-Andjelkovic afhankelijk zullen zijn van de vraag in hoeverre de schone woorden zullen worden gevolgd door daden, is een potentieel voor verbetering aanwezig.